

Ivo Perić (15. listopada 1930. – 27. siječnja 2018.)

Tihim odlaskom dr. Ive Perića hrvatska je historiografija izgubila jednoga od svojih istaknutijih članova, pripadnika povijesne struke staroga kova prepoznatljivog po sustavnom izučavanju povijesti i golemu opusu. Bez njegove velike produkcije naša bi povijesna znanost bila uskraćena za poznavanje niza tema koje je obradio na standardan način. A to je značilo sustavno prikupljati materijale za svoje predmete istraživanja, pisati jednostavnim i lako razumljivim stilom, iznositi jasne misli, izbjegavati trendovske izlete i ne ulaziti u jalove polemike. Dok su mnogi lamentirali o potrebi obrade pojedinih tema koje do tada nije nitko istražio ili o sastavljanju sintetičkih pregleda za nove generacije čitatelja, a da nisu otišli dalje od kavanskih priča, on je bez sustezanja pristupio istraživanjima i neprestano publicirao svoje radove donoseći na taj način posve nove rezultate. Važno je istaknuti činjenicu da dr. Perić nije ostao zatvoren među četiri zida zaokupljen svojim poslom pisanja. Često je nastupao sa svojim izlaganjima i na nizu znanstvenih skupova, otvarajući mogućnost za dijaloške razmjene stavova o brojnim pitanjima suvremene povijesti. Da nije spadao u red usko specijaliziranih povjesničara koji zanemaruju širu kulturu pokazuje i podatak da je autor dvaju romana i dviju zbirki pripovjedaka i novela.

Iz svojih iskustava mogu posvjedočiti kako je bilo uobičajeno susretati tada već umirovljenoga znanstvenog savjetnika koji je neprestano proučavao izvore i literaturu po arhivima i u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici. I to najčešće u nekom kutu čitaonice, gdje je mogao mirno raditi na raznovrsnom gradivu. Dr. Perić je tada uvijek bio spreman na odvajanje vremena koje je služilo za predah i vođenje kolegijalnih razgovora. A oni su mnogo značili nama koji smo započeli sa svojim znanstvenim usavršavanjem. Praktičnim savjetima usmjeravao nas je u šumi vrela i dobrodušno poticao na neprestani rad, koji je po njemu bio glavno obilježje osobnoga napredovanja, pri čemu nije imao potrebu iskoristiti svoje iskustvo i autoritet radi nametanja određenih zaključaka.

Dr. Perić je rođen 15. listopada 1930. u Lukaru kod Drniša. U Zadru je 1949. završio učiteljsku školu, a radeći kao učitelj diplomirao je na Višoj pedagoškoj školi u Splitu i Filozofskom fakultetu u Sarajevu. Od 1957. radio je u Dubrovniku, gdje je deset godina obavljao i ravnateljsku dužnost u tamošnjoj gimnaziji. Doktorirao je 1969. na Filozofskom fakultetu u Beogradu s tezom

“Borba za narodni jezik i nacionalni duh u dalmatinskom školstvu 1860-1918”, koja je poslije bila i objavljena, a može ju se sagledavati kao osnovu njegovih budućih istraživanja jer se dr. Perić najviše usmjerio upravo prema tom razdoblju. Zatim je od 1974. do odlaska u mirovinu 1995. radio u Histo-rijskom institutu JAZU, poslije preimenovanom u Zavod za povijesne znanosti HAZU, koji se specijalizirao za istraživanje dubrovačke povijesti, pa je u tom vremenu fokusirao istraživanja na modernu povijest toga grada. Tako se bavio i dugotrajno objavljivao kvalitetne priloge na osnovi obilnih arhivskih dokumenata o nositeljima javnoga života u Dubrovniku poput obitelji Čin-grija, narodnjačkom političaru Niki Puciću, biskupu Mati Vodopiću i prvoj etapi javnoga rada Frana Supila, obilježenog uređivanjem *Crvene Hrvatske*, političko-stranačkim borbama za prevlast u općinskom vijeću na kraju XIX. stoljeća, turizmu, pomorstvu, zdravstvu, bankarstvu, periodici i raznim dru-gim temama. U tim, uvjetno rečeno, dubrovačkim predmetima proučavanja dr. Perić je ušao u dubine arhivskoga gradiva i donio nove rezultate koji su do danas u sferi povijesne znanosti ostali nenadmašeni, pa ih možemo smatrati jednim od važnijih priloga historije nagodbenoga vremena u našim krajevi-ma. Od 1989. dr. Perić je živio u Zagrebu, gdje je doživio zasluženi odlazak u mirovinu i, kako je sam pribilježio, “odložio 2009. svoje znanstveno-histori-ografsko pero”. Na kraju puta više je vremena posvetio pisanju proznih tek-stova.

Kada je riječ o cjelovitoj bibliografiji na području historiografije dr. Perića, najprije moramo istaknuti da se radi o iznimno opsežnom opusu koji se od-nosi na istraživanje povijesti XIX. i XX. stoljeća. Znatan dio tih djela možemo svrstati u nekoliko područja: političku povijest, biografije, povijest ustanova, urbanu povijest, povijest školstva, povijest novinstva i ekonomsku povijest. Unatoč podjeli, taj se raspon tema može promatrati i kao homogena cjelina kojom se nastojalo obuhvatiti više područja da bi se dobio što bolji uvid u hrvatsko društvo toga razdoblja. Osobito je važno naglasiti trotomnu povijest *Hrvatskoga državnog sabora 1848. – 2000.* (Zagreb, 2000.), koja je ponudila kronološki presjek razvoja modernoga parlamentarizma i unatoč nekim opa-skama kritičara pokazala da je do danas ostala nezaobilaznom literaturom za upoznavanje Sabora od njegova preustrojstva iz staleškoga prema suvreme-nom predstavničkom tijelu. Slično je bilo i s poviješću *Dalmatinskoga sabora 1861. – 1912.* (1918.) (Zadar, 1978.), još uvijek jedinoj temeljito izrađenoj studiji o tom čimbeniku parlamentarne povijesti, što dovoljno govori o solidnosti obavljenoga istraživanja i neistrošenosti postavljenoga modela pisanja. Za oba naslova može se istaknuti da su pouzdan vodič za dobivanje obavijesti o sasta-vu parlamenata, njihovu zakonodavnom radu i utjecaju na javni život. Na po-dručju životopisa objavljeni su također mnogi vrijedni prinosi. Monografije o Anti Trumbiću, Frani Supilu, Antunu Radiću, Stjepanu Radiću i Vladku Ma-čku postale su nezaobilazni naslovi koji čitateljima pružaju ključne obavijesti o djelovanju tih istaknutih političara i odgovaraju na pitanje zašto su upravo oni svojim talentima i pregnućima nadahnjivali brojne sljedbenike za vrijeme dualističke monarhije, zatim u jugoslavenskoj monarhiji, pa i u kasnijim vre-

menima. U studiji *Hrvatska državotvorna misao u XIX. i XX. stoljeću* (Zagreb, 2002.) pregledno je pokazao da su ideje državnosti i suverenosti bile ključne odrednice nacionalne politike, a ne prazne oznake u političkom životu. Šire značenje protuunionističkih stranaka u doba bana Khuen-Héderváryja sustavno je obradio u knjizi *Politička oporba u Banskoj Hrvatskoj 1880. – 1903.* (Zagreb, 2009.), u kojoj je pokazao da se vodeće oporbene stranke nisu istrošile u mukotrpnj borbi s vlastima i njihovim represivnim mehanizmima, nego su nudile artikulirane programe u skladu s autentičnim zahtjevima tadašnjega građanstva. U povodu 170. godišnjice izlaženja *Narodnih novina* napisao je opsežan povijesni prikaz te iznimno važne publikacije za hrvatsku povijest (Zagreb, 2005.). Objavio je i knjigu *Zagreb od 1850. do suvremenog velegrada* (Zagreb, 2006.), u kojoj je ponudio svoj pogled na razvoj glavnoga hrvatskoga grada. Za to je djelo iste godine dobio uglednu Nagradu Grada Zagreba. U obliku kronološkoga pregleda iznio je korisne podatke o Hrvatskoj u monarhističkoj i socijalističkoj Jugoslaviji kao i o samostalnoj Republici Hrvatskoj u trosveščanoj kronici (Zagreb, 2006.-2007.). Posebna mjesta zauzimaju i brojni članci, njih više od 400, koje je dr. Perić objavio u nizu časopisa od ranih 1960-ih do kraja života. U tim je radnjama također posvetio širu pozornost brojnim ljudima i raznim drugim fenomenima iz protekla dva stoljeća koji su na različite načine obilježili nacionalnu povijest.

Perićevi su prinosi važni i na području pisanja udžbenika povijesti. Započeo ih je izrađivati još dok je radio u gimnaziji, a solidnu pripremu stekao je pisanjem više radova iz metodike nastave u osnovnim školama. Pisao je od 1971. udžbenike za najviše razrede osnovnih škola i gimnazija, dopunjujući ih izradom povijesnih čitanki, radnih bilježnica i metodičkih priručnika za nastavni rad. Veći broj izdanja udžbenika povijesti objavio je nakon 1990., čime je pridonio novoj interpretaciji prošlosti, i to u prilikama koje nisu bile najpovoljnije za brzo prihvaćanje suvremenih standarda najrazvijenijih historiografija i pedagoških obrazaca. U tom je kontekstu ovaj angažman bio dobrodošao, tim više što je bio potaknut rezultatima tadašnje povijesne znanosti. Usto je dr. Perić za Školsku knjigu uredio treću knjigu iz sinteze povijesti Hrvata, koja je pokrila razdoblje od 1918., obilježeno epohalnim ulaskom u državnu tvorbu sa središtem u Beogradu, do početka XXI. stoljeća praćenog pristupanjem Europskoj uniji (Zagreb, 2007.). U njoj je okupio suradnike iz starije generacije povjesničara, koji su narativnim stilom nastojali pokazati zašto su Hrvati bili pretežito nezadovoljni svojim položajem u prvoj i drugoj Jugoslaviji.

Na kraju zabilježimo da je dr. Perić objavio i *Memoarske zapise* u izdanju Hrvatskoga pedagoško-književnog zbora (Zagreb, 2015.), u kojima čitatelj može podrobnije upoznati njegov životni put od reminiscencija iz mlađih dana i pedagoške djelatnosti do najnovijega doba, kada je do punoga izražaja došla njegova spisateljska strana. Niz zanimljivih zapažanja primjer su osobnoga svjedočanstva koje omogućuje bolje upoznavanje s povijesnim ambijentom Dubrovnika i Dalmacije od druge polovine 1950-ih do kraja 1980-ih, suradnjom s drugim nastavnicima i istaknutim intelektualcima, pisanjem o

povijesnim temama za dnevni tisak i iskustvima iz hrvatskoga proljeća. Uspomene donose i manje poznate podatke o susretima s važnim ljudima iz zagrebačke sredine (Miroslav Krleža, Marijan Matković, Grga Novak, Dragutin Tadijanović, Mirko Mađor i dr.) o kojima je dr. Perić imao vrlo visoko mišljenje kao intelektualcima koji se nisu začahurili u svojim centrima moći, nego su bili otvoreni za razgovore i suradnju. U memoarima je ostavio zabilježen i nacrt plana istraživanja koji nije stigao provesti do kraja, a koji bi se zbog svoje opravdanosti trebao jedanput ipak ispuniti u izvedbi nekih drugih povjesničara spremnih uložiti napor u velike teme. Dr. Perić nije propustio priliku u svojim zapisima bez ograda izraziti i osobno nezadovoljstvo prilikama u Hrvatskoj na prijelazu stoljeća, navlastito na području socijalnoga života, koje su bile vidljiv znak slabosti u provedbi dijela izgradnje nacionalne države. Time je kao povjesničar predvidio latentnu opasnost koja je prijetila od zanemariivanja vlastitih slabosti.

Svojim je radovima dr. Perić zadužio hrvatsku historiografiju. Vjerujemo da će njegova marljivost u vremenima stalnoga nadiranja instant-povjesnice pronaći nastavljачe spremne na iscrpna istraživanja. Samo na taj način moći će se nadoknaditi brojne praznine koje postoje u našem poznavanju mnogih tema suvremene povijesti. I u smislu prikupljanja nepoznatih činjenica, ali i u zreloom promišljanju koje ih zna interpretirati.

Stjepan Matković